

Datum: 2019-11-25
Handläggare: Anders Ramqvist

Samhällsbyggnad

Beteckning: 2019.527 SBN

Utredning avgifter för grävstillstånd och TA-planer

Alingsås kommun som väghållningsmyndighet förvaltar och är ansvarig för tillsyn, drift och underhåll av gatunätet samt dess framkomlighet och trafiksäkerhet. Därigenom uppfyller kommunen de krav som allmänheten och olika myndigheter kan ställa på gatunätet. Väghållningsmyndigheten är ansvarig för såväl planering av när och hur vägarbeten kan ske som godkännande av trafikordningsplaner, TA-planer, och ansvarar för alla vägmärken och anordningar som finns på det allmänna vägnätet i kommunen.

Kommunen har som mål att åstadkomma en säker miljö vid vägarbeten för såväl de som har vägen som sin arbetsplats, som för trafikanterna. Särskild hänsyn ska tas till de oskyddade trafikanterna. Arbete på vägar och gator berör inte bara dem som utför själva arbetet utan även trafikanterna och de som bor eller uppehåller sig vid vägen. Det är viktigt för trafiksäkerheten att vägarbete planeras och utförs med hänsyn till dessa faktorer. Samtidigt behövs planering och åtgärder för att uppfylla vägarbetarens krav på säkerhet och skydd mot påkörning, buller, avgaser, vibrationer och klimatfaktorer som kyla och värme, regn och vind. Den bästa vägarbetsplatsen är den som är helt befriad från passerande fordonstrafik. Med så skiftande förutsättningar blir också åtgärderna vid en vägarbetsplats beroende på förhållandena på den aktuella platsen.

Ett flertal intressenter ansöker årligen om att få gräva i kommunens mark för att lägga ned, lägga om, underhålla eller reparera ledningar. Detta rör sig vanligen om fjärrvärmeledningar, elledningar, tele- och fiberledningar samt VA-ledningar.

År 2018 handlades 97 ansökningar om grävstillstånd och 150 ansökningar om att få TA-planer godkända. I praktiken förekom ett betydligt större antal grävarbeten och trafikomläggningar utan tillstånd, förvaltningen uppskattar antalet arbeten till strax över det dubbla antalet.

För denna typ av arbeten på offentlig plats, såsom gator, vägar, torg, natur- och parkmark och andra ytor där kommunen är markägare, måste tillstånd sökas hos kommunen, grävstillstånd. Grävstillstånden regleras inte i lag, utan varje kommun beslutar i egenskap av markägare själv om sina riktlinjer och villkor för att tillåta grävning i kommunens mark. Grävstillstånden bidrar till att minska störningarna för trafikanter och allmänheten, åstadkommer lämplig lokalisering av ledningar samt möjliggör samordning och samförläggning för effektivt utnyttjande av utrymmet i marken. Ett grävstillstånd är ett skriftligt avtal mellan markägaren/väghållaren, i detta fall kommunen, och den sökande. Vid upprättande av grävstillstånd förbinder sig den sökande att följa de regler och bestämmelser som hänvisas till i avtalet samt de underordnade regler och bestämmelser som berör gatuarbeten. Grävbestämmelserna inkluderar eller hänvisar till regler och bestämmelser för planering av och utmärkning vid trafikpåverkande verksamhet, och i förekommande fall även riktlinjer för upplåtelse. Dessa avtal ger kommunen en juridisk möjlighet att ta ut avgift, kontrollera arbetet och utfärda sanktioner och viten om avtalet bryts.

Som stöd i hanteringen av vägarbeten togs 2012 en handbok fram av kommunerna Ale, Alingsås, Borås, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Mölndal och Partille. Till detta har SKL har gett ut handboken Gatuarbete i tätort i september 2019. Förvaltningen använder

dessa skrifter som stöd i sitt arbete och vid bedömningar, framtagande av rutiner, kontroller och villkorsbilagor.

Arbetenas påverkan

En gatas konstruktion är uppbyggd i olika lager med olika tjocklek och material anpassade för att hantera den belastning och slitage som uppkommer av trafiken och omgivande markförhållanden. Vid ingrepp i gatan, grävningar, förkortas dess livslängd med anledning av att det är svårt att packa de olika massorna i lagren så att det motsvarar omkringliggande gatas uppbyggnad. Detta medför rörelser i skarvar mellan materialen så att det blir sättningar och sprickor. Ofta syns en kombination av lagning och sättningar som orsakats av otillräcklig packning av återfyllnadsmaterialen. Ingreppen medför att gatans underhållsbehov ökar och därmed kommunens drift- och underhållskostnader.

Beläggningsskarvar, anslutningar mellan olika beläggningsslag, brunnsinstallationer vid schaktåterställningsarbeten är gatuytans svagaste punkter. Skarvarna, utöver de estetiska aspekterna, ger en lokal försämring av vägkonstruktionen. Andra skador uppkommer i anslutning till sprickor såsom krackelering och potthål/slaghål vilket medför att vatten tränger ned i vägkonstruktionens obundna lager. När vatten väl kommit ner i väggroppen går nedbrytningen snabbt och tappar sin bärande förmåga med främst två konsekvenser, att grusmaterialen blir svagare och kan inte bära trafiklasten på samma sätt som ett torrt material samt, och att vattnet ger en större tjällyftning vintertid. SKL:s publikation Gatuarbete i tätort anger att denna typ av skador finns på 25 % av de kommunala gatunäten.

Ingreppen i allmän platsmark, gator, torg m.m. innebär förutom ovan nämnda följder, påverkan på allmänna kommunikationer, trafik, samt gång- och cykeltrafikanter framkomlighet, ökad risk för olyckor, besvärligt buller vid arbetena och negativ effekt på lokal handel.

Föreslagna avgifter medför att intressenten som initierar arbetena ska stå för de ökade kostnaderna och att skattekollektivet belastas mindre. Förvaltningen ser att avgifterna kommer att leda till mer genomarbetade och planerade arbeten, vilket leder till ökad kvalitet samt minskad trafikpåverkan och färre antal olyckor. Avgifterna ger även kommunen möjlighet att ha löpande inspektioner i egenskap av väghållare. Inspektionerna bidrar att upprätta en tillfredsställande trafiksäkerhet och framkomlighet på gatunätet.

Om trafiksäkerhetskraven enligt vad som överenskommits inte uppfylls vid en arbetsplats och påtalade brister inte åtgärdats inom överenskommen tid, kan kommunen vidta de åtgärder och utkräva de sanktioner som framgår av avtalet och de därtill kopplade grävbestämmelserna.

Planering och process

En väl genomförd planering är en förutsättning för ett snabbt och effektivt genomförande där olycksfall undviks både med trafikanter och vägarbetare, detta medför också att medborgare lättare accepterar ingreppet i sitt gaturum. Genom att tydliggöra processtegen och ansvarsfördelningen mellan parterna, kan arbetet effektiviseras och man hushållar med de gemensamma resurserna. Alingsås kommuns arbetsprocess inkluderar kedjan från planering och ansökan, till dess att garantitiden gått ut och ansvaret för ytan helt återgått till kommunen. Ansvaret för arbetsprocesstegen växlar mellan kommunen och den ansvarige för arbetet.

Arbetsprocessen ser ut som följer där blått representerar att kommunen ansvarar för det aktuella processteget och orange att byggherren eller dennes utförare gör det. Båda parter kan dock ha arbetsmoment att utföra inom "varandras" steg.

1. Ansökan	4. Återtagande av gata/offentligplats
2. Beslut	5. Garantitid
3. Genomförande	6. Återtagande av ansvar

Om avgifter

I praktiken hanteras grävstillstånd och TA-planer i de allra flesta fall vid samma ansökningstillfälle, förvaltningen ser det fördelaktigt att hantera dessa i samma avgiftsbestämmelser, dock tar Alingsås kommun idag inte ut avgifter för grävstillstånd, avgift för TA-planer tas delvis ut vid avstängningar av gata, omledning av trafik och övriga avstängningar enligt kategori "D. Avstängningar" i Taxa för upplåtelse av offentlig plats.

Den så kallade avgiftslagen, lag (1957:259) om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats m.m. ger kommunen rätt att ta ut avgift i samband med upplåtelse av offentlig plats. Hur avgifter skall sättas regleras i avgiftslagens 2 §: *Ersättning utgår i form av en avgift med belopp, som kan anses skäligt med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen, nyttjarens fördel av denna, kommunens kostnader med anledning av upplåtelsen och övriga omständigheter.* Skäligt är t.ex. nyttjarens fördel av upplåtelsen, kommunens kostnader med anledning av upplåtelsen vilka bland andra är annat kostnader uppkomna av förtida slitage av gator och annan offentlig plats, administration och inspektioner, hantering av klagomål, ersättningar vid olyckor i samband med trafikomläggningar, programvara vid tillståndsgivning, f.n. Geosecma.

Utöver möjligheten att ta ut en avgift i samband med grävstillstånd, upplåtelse, finns tre verktyg för att reglera upplåtelser.

1. Avslag i remissvar till polismyndigheten.
2. Rätt att ha differentierade taxor för olika typer av upplåtelser.
3. Ställa villkor i samband med upplåtelser.

Om upplåtelsen är av sådan art att ansökan måste sökas hos polismyndigheten har kommunen enligt ordningslagen rätt att säga nej i sitt remissvar till polismyndigheten och polismyndigheten måste då avslå ansökan, i samband med godkännande kan kommunen kan sätta villkor. Avgiftslagen ger vidare kommunen rätt att i taxan differentiera avgifterna för olika typer av upplåtelser. Kommunens rättighet att sätta villkor för en upplåtelse ger möjlighet att detaljerat styra vad som gäller för olika typer av upplåtelser.

Samhällsbyggnadskontoret reviderar villkorsbilagorna löpande vid behov och de är inte en del av taxan. Detta innebär att taxan övergripande styr vilken typ av upplåtelse som är belagd med vilken avgift, medan villkorsbilagorna styr hur olika typer av upplåtelse ska hanteras. För upplåtelse av kvartersmark som förvaltas av kommunen eller annan aktör gäller inte avgiftslagen. Ersättningen grundas i dessa fall vanligtvis genom andra avtal.

Föreslagna avgifter

Intentionen med avgifterna är att den som initierar arbetena står för de kostnader som dessa medför. Arbetena ska således inte medföra kommunen kostnader. Vidare är intentionen att

arbeten som utförs på offentlig gatumark och annan offentlig plats ska planeras väl, genomföras på ett säkert sätt under kortaste möjliga tid med minsta möjliga påverkan.

Avgifterna föreslås indexuppräknas årligen enligt SCB Konsumentprisindex (1980=100), fastställda tal, och avrundas uppåt till närmaste hundra kronor enligt följande formel:

Gammalt pris * indextal tid två / indextal tid ett = nytt pris.

Föreslagna avgifter uppskattas inbringa nedanstående:

Tillstånd och viten	Antal/år	Avgift	Avgift/år
Gräv tillstånd, godkännande	150	5 000 kr	750 000 kr
Förlängning av godkännande	15	5 000 kr	75 000 kr
TA-planer, godkännande	150	5 000 kr	750 000 kr
Förlängning av godkännande	15	5 000 kr	75 000 kr
TA-planer, omledning och/eller avstängning	5	20 000 kr	100 000 kr
Förlängning av godkännande	5	20 000 kr	100 000 kr
Viten		200 000 kr	200 000 kr
Summa tillstånd och viten per år			2 050 000 kr

Förvaltningen ser avgifterna vara skäligen med hänsyn till:

- Ändamålet med upplåtelseerna.
- Nyttjarens fördel av upplåtelseerna.
- Kommunens kostnader med anledning av upplåtelseerna.

Kommunens kostnader är bland annat kostnader uppkomna av förtida slitage av gator och annan offentlig plats, administration och inspektioner, hantering av klagomål, ersättningar vid olyckor i samband med trafikomläggningar, programvara f.n. Geosecma.

Beslutsunderlag:

1. Tjänsteskrivelse.
2. Taxa för gräv tillstånd
3. Taxa för upplåtelse av offentlig plats
4. Gällande taxa för upplåtelse av offentlig plats, markerad text att ta bort
5. Gällande taxa för upplåtelse av offentlig plats

Bilagor

- A. Handbok Arbete på väg 2012
  - B. Gatuarbete i tätort SKL 7585-788-6
-